

Lasi tekstu un izpildi uzdevumus!

Linda Kusiņa. Privileģija būt neatkarīgam. Saruna par rakstnieku Zigmundu Skujiņu.

Rakstu pilnībā var izlasīt laikraksta „Latvijas Avīze” pielikumā „Kultūrzīmes” 2016. gada 25. decembrī.

Rakstnieks Zigmunds Skujiņš tieši Ziemassvētkos sagaidīja apaļus 90 gadus. Uzrunāts intervijai, viņš liedzās, sakot, ka, sasniedzot noteiktu vecumu, jāsāk nopietni izvērtēt, kam pietiek spēka un kur tas jāpietaupa. Taču sacīja – labprāt gan vēlētos dāvanu, rakstu, kurā par viņu izsakās citi. Tā nu „Kultūrzīmes” izvēlējās vairākus cilvēkus, kuri dažādos Zigmunda Skujiņa dzīves posmos bijuši un ir ar viņu saistīti, un piedāvājam viņu versijas par rakstnieku. Katram uzdevām trīs jautājumus: kā jūs raksturotu Zigmundu Skujiņu – cilvēku; kurš ir spilgtākais notikums, kas jums saistās ar rakstnieku; bez kura viņa darba – ja tas nebūtu uzrakstīts – latviešu literatūra būtu zaudējusi visvairāk un kādēļ?

Kolēģis, rakstnieks Ēriks Hānbergs teic: „Zigmunds Skujiņš kā cilvēks ir līdzsvarots, nesasteigts, diskusijās – ārkārtīgi pārdomāts un sagatavojies, ar precizitāti, argumentiem, loģisku pārliecināšanu. Arī galants sarunās un vizuālajā veidolā, īpaši pieskaņojot kaklasaites. Prātā iespiedusies atmiņa, sīkumiņš: rakstnieku kongress, es kā **jaunrakstītājs** arī ieaicināts. Zigmunda Skujiņa krūšu kabatiņā – puķīte. Viņš ir vienīgais ar šādu akcentu – pamanāms, ieradies uz darba kongresu, svētku kongresu. No viņa darbiem, manā skatījumā, visvērtīgākais ir „Gulta ar zelta kāju”, kurā ir mūži un gadsimti, saaušti lasītājus **ievelkošā, ļoti jaudīgā vēstījumā.**”

Rakstnieka meita, tekstilmāksliniece Inga Skujiņa savu tēvu raksturo kā neatkarīgu cilvēku, kurš neiet un nav gājis kopā ar plūsmu. „Viņš ir bijis tas, kurš literatūrā uzsāk jaunu plūsmu, jā. Bet savā apzinātajā mūža daļā viņš nevienam un nekam nav pieslēgjis. Savā jubilejas sarīkojumā Nacionālajā bibliotēkā viņš teica tā: „Varbūt tāpēc, ka esmu ziņkārīgs, esmu bijis mazskauts, mazpulcēns, pionieris. Mans laiks ir varas virpuļu laiks, kas paģērējis man 14 gadu vecumā kopā ar Sudmali, Berklavu ar pirmo Latvijas jaunatnes delegāciju Maskavā vērot jaunatnes svētkus un ar pēdējo vācu okupantu grābienu 1944. gadā jau sakautajā Vācijā 17 gadu vecumā uz savas ādas izjust kara agoniju. Man bijusi iespēja būt gan pie amerikāņiem, gan pie angļiem. Es neesmu Latvijā tāpēc, ka būtu te **noturēts ar dzelonādrašu žogu**, bet tāpēc, ka allaž esmu vēlējis te būt, nevienam nekalpojot.””

Inga Skujiņa arī uzsver: „Zinu, ka viņa pasaules izjūta krasi atšķiras no parastās; ka viņa reakcija nepazīst šablonus, tāpēc nav prognozējama. Domāju, ka viņa dzīve kopumā ir spilgts notikums. Viņš visu mūžu ir būvējis tiltu, kas mūsdienu Latviju savienotu ar kādreizējo Latviju, kurā viņš piedzima un piesūcās ar savu latvisko dzīvesziņu. Nav nekā aplamāka, kā saukt viņu par padomju rakstnieku. Skujiņš četrdesmit gadus no mūža

nodzīvojis un savus trīs **galotnes romānus** sarakstījis suverēnā Latvijas valstī. Turklāt pie visām pārvaldēm viņš saglabājis privilēģiju būt neatkarīgs.”

Bez kura Skujiņa darba mēs zaudētu visvairāk? „Mūsu mājās ir krūze, uz kuras iededzināts Skujiņa teiciens, ka rakstnieks ir trejādība – personība, viņa darbs un viņa lasītājs. Rakstītājam iespējams būt tik lieliskam, cik lielisks, talantīgs ir viņa lasītājs. Katram lasītājam uz šo jautājumu būs cita atbilde. „Gulta ar zelta kāju” ir latviešu vēsture. Episka. To prot izlasīt cilvēki, kas izprot procesus, kas ir lieli garā. Man ļoti svarīgs ir stāsts „Sapņi”, tam ir savi iemesli un skaidrojumi. Man liekas, visu mūžu Skujiņš raksta vienu un to pašu garum garo romānu par latviešiem, kādi mēs esam un kādi varētu būt, kā ar mums manipulē daba un vara. Skujiņš to dara krāsaini, it kā gleznodams. Džemma Skulme savā milzīgajā mūža albumā tēvam ierakstīja: „Zigmundam Skujiņam – kopējā Laika cilvēkam – Lielajam Latviešu Rakstniekam – modernistam laikā, kad to nemaz tā nedrīkstēja.””

Literatūrzinātnieks Viesturs Vecgrāvis uzskata, ka Zigmunds Skujiņš kā cilvēks pārstāv latviešu klasiskās inteliģences vislabākās izpausmes. „Viņš ir vistiešākā un visatbilstošākā saikne ar pirmskara modernā inteliģenta veidolu, varētu teikt, spožs un dabisks mantojums no 30. gadu pieklājības un korektuma, uzvedības un vispārējās kultūras kanona, turklāt bez mazākās pieskaņas uz kaut ko anahronisku. Varētu minēt arī vārdus „humānisms”, „iejūtība” un nebūt ne pēdējā vietā – arī sapratne par cilvēku paradoksālo dabu, kas vienalga nemazina Skujiņa interesi par visdažādākajām cilvēcības (un arī pretstatā – necilvēcības) izpausmēm. Skujiņš neprot būt tiesnesis vai cilvēka negatīvs vērtētājs. Var teikt, ka Skujiņam ir būtiski cilvēciskuma gan augstie brīži, gan arī ikdienišķā esamība.”

„Ļoti augstu vērtēju Skujiņa noveles un romānu „Kailums”. Beigās tomēr izšķīros par romānu „Gulta ar zelta kāju”, jo tik vēsturiski plaši izvērstu romānu par mūsu tautas likteņceļiem gadsimtu ritējumā, turklāt spožā personāžu raksturojumā un **intriģejošā** vēstījumā, bez mazākā **patosa** uzsverot latviešu sīkstumu, mērķtiecību un pašapziņu, šķiet, nav radījis neviens mūsu prozists,” uzsver V. Vecgrāvis.